

Päiväys
13.8.2025

1 (2)

Diaarinumero
1764/03.04.04.04.20/2024

JULKINEN KUULUTUS

Valitus vesilain mukaisesta päätöksestä

Vesilain 15 luvun 3 §:n mukaan Vaasan hallinto-oikeuden on annettava lupaviranomaisen, valtion valvontaviranomaisen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen vesilain nojalla antaman päätöksen sekä ojitustoimituksessa annetun päätöksen johdosta jätetty valitus tiedoksi julkisella kuulutuksella noudattaen, mitä hallintolain 62 a §:ssä säädetään. Tieto kuulutuksesta on julkaistava hankkeen vaikutusalueen kunnissa noudattaen, mitä kuntalain 108 §:ssä säädetään.

Kuulutuksen julkaisupäivä Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla

13.8.2025

Valituksen tiedoksisaantipäivä

Hallintolain 62 a §:n 3 momentin mukaan tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä kuulutuksen julkaisemisajankohdasta.

Valituksen tiedoksisaantipäivä on 20.8.2025.

Asia

Vaasan hallinto-oikeuteen on jätetty valitus vesilain mukaisessa hallintopakkoasiassa Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston päätöksestä 13.12.2024 nro 150/2024 (Hallintopakko vesilain mukaisen luvan hakemisen velvoittamiseksi koskien kalatien rakentamista Mäkelänkosken vesivoimalaitoksen yhteyteen, Lapua).

Valitusasiakirjan nähtävilläpito

Tämä kuulutus ja valitus pidetään nähtävillä 13.8. – 10.9.2025 Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla

(<https://tuomioistuimet.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/index/hallinto-oikeudenkuulutukset/valituskuulutukset.html>).

Hallinto-oikeuden verkkosivuilla valitus on ilman liitteitä. Tieto kuulutuksesta on julkaistava Alajärven, Alavuden, Kauhavan, Lapuan ja Seinäjoen kaupungeissa sekä Kuortaneen kunnassa.

Hallintolain 62 b §:n mukaan julkisen kuulutuksen ja kuulutettavan asiakirjan tiedot julkaistaan, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Henkilötiedoista julkaistaan kuitenkin ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot.

Mahdollisuus vastineen antamiseen

Vaasan hallinto-oikeus varaa asianosaisille, joita asia erityisesti koskee, tilaisuuden vastineen antamiseen. Mahdollinen vastine tulee toimittaa hallinto-oikeuteen **viimeistään 10.9.2025**. Hallintopakon hakijalle varataan erikseen tilaisuus vastineen antamiseen.

Vastineeseen on merkittävä sen tekijän nimi, postiosoite, puhelinnumero ja mahdollinen sähköpostiosoite. Vastineessa on ilmoitettava asian diaarinumero 1764/2024.

Kiinteistön osaomistajaa pyydetään antamaan tieto kuulutuksesta myös kiinteistön mahdollisille muille omistajille ja haltijoille.

Tiedoksianto järjestäytymättömien osakaskuntien osakkaille

Hakemuksessa tarkoitetulla hankkeella saattaa olla vaikutuksia myös seuraavilla yhteisillä maa- tai vesialueilla: 10-876-3-0, 233-428-876-1, 233-876-4-1, 233-876-5-1, 408-876-2-0, 408-876-3-0, 408-876-4-0, Tiistenjoen läntisen jakokunnan yhteinen vesialue 408-408-876-2, Tiistenjoen pohjoisen jakokunnan yhteinen vesialue 408-408-876-3 ja Tiistenjoen itäisen jakokunnan yhteinen vesialue 408-408-876-4.

VAASAN HALLINTO-OIKEUS

Tuomioistuimen yhteystiedot

Vaasan hallinto-oikeus
Korsholmanpuistikko 43, 4 krs (PL 204), 65101 Vaasa
Sähköposti: vaasa.hao@oikeus.fi
Puh.: 029 56 42780

Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu:
<https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#/>

Henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät tiedot ovat saatavilla:
<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/>

23.12.2024

VAASAN HALLINTO-OIKEUS**ASIA:**

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on tehnyt 4.10.2022 Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon hallintopakkohakemuksen VARELY/4915/2021, jonka mukaan Koskienergia Oy tulee velvoittaa hakemaan vesilain mukainen lupa kalatien suunnittelemista ja rakentamista Mäkelänkosken vesivoimalaitoksen yhteyteen Lapualla.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto on antanut asiassa 13.12.2024 päätöksen numero 150/2024 ((LSSAVI/17705/2022), johon Koskienergia Oy hakee muutosta Vaasan hallinto-oikeudesta.

HAKIJA

Varsinais-Suomen ELY-keskus Kalatalouspalvelut-yksikkö (jäljempänä ”ELY-keskus” tai ”kalatalousviranomainen”)

VALISTTAJA JA PÄÄTÖKSEN TIEDOKSIANTO

Koskienergia Oy (jäljempänä ”Koskienergia” tai ”luvan haltija”)
Kotakennäntie 31
31 44100 Äänekoski

Koskienergian asiamies on saanut tiedon päätöksestä sähköpostin välityksellä 13.12.2024

VASTINEEN ANTAJAN OMISTAMAT KIINTEISTÖT

Koskienergia Oy:n omistamat kiinteistöt, joihin kalatiehankkeet kohdistuvat:

Mäkelänkosken voimalaitos: 408-408-1-301

VASTINEEN ANTAJAN ASIAMIES JA PROSESSIOSOITE:

Fondia Oyj
Aleksanterinkatu 11, 00100 Helsinki

Päätös pyydetään toimittaman sähköisesti osoitteisiin

VAATIMUKSET

Koskienergia vaatii, että Vaasan hallinto-oikeus

- 1) ensisijaisesti kumoaa hallintopakkopäätöksen ja hylkää hakemuksen.
- 2) toissijaisesti kumoaa päätöksen ja palauttaa asian uudelleen käsiteltäväksi.
- 3) määrää, että vesilain mukainen hakemus tulee laittaa vireille kolmen (3) vuoden kuluessa sekä kalatien rakentamiselle tulee asettaa vähintään kuuden (6) vuoden määräaika lupapäätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Rakentamista koskevaan määräaikaan tulee ottaa kantaa hallinto-oikeuden päätöksessä siinä tapauksessa, että hallinto-oikeus ei kumoaa lupaviranomaisen antamaa päätöstä Koskienergian vaatimuksen mukaisesti.

- 4) velvoittaa kalatalousviranomaisen / Suomen valtion korvaamaan Koskienergian oikeudenkäyntikulut laillisine korkoineen.

PERUSTELUT**1. Voimalaitoksia koskevien valituskirjelmien yhtenevät perustelut**

Mäkelänkosken ja Hourunkosken voimalaitoksia koskevat hallintopakkohakemukset ja päätökset ovat pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta samansisältöisiä, joten niitä koskevat pääsääntöisesti myös samat muutoksenhakua koskevat perustelut. Koskienergia Oy jättää Vaasan hallinto-oikeudelle asian selvyiden vuoksi kaksi eri valituskirjelmää.

2. Aluehallintoviraston päätös / vaatimusten yhteenveto

Koskienergia ei ole rikkonut vesiluvan säännöksiä tai sen nojalla annettuja määräyksiä. Vesilain 14:4:n mukaisen hallintopakon asettamisen oikeudelliset edellytykset näin ollen eivät täyty asiassa. Kalatalousviranomaisen olisi tullut tehdä asiassa - hallintopakkohakemuksen sijasta - vesilain 11 luvun mukainen perusmuotoinen hakemus, jos se olisi halunnut saada lupaviranomaisen tutkittavaksi vesilain edellyttämällä tavalla lupamääräyksen 4 ehdollisen velvoitteen. Vähimmäisvaatimuksena kalatalousviranomaisen olisi tullut käsitellä vesiluvan haltijana olevan yhtiön lausunto, joka on annettu vastauksena kalatalousviranomaisen lausuntopyyntöön sekä ilmoittaa perusteltu näkemyksensä yhtiölle sekä velvoittaa yhtiö tekemään asiaa koskeva hakemus lupaviranomaiselle. Näin asiassa ei ole menetelty.

Molemmissa tapauksissa hakemus olisi tullut tehdä lähtökohtaisesti yhteistuumin vesiluvan haltijan kanssa. Esim. Koskienergia Mustionjoen voimalaitosten kalatiehakemuksissa ei ole käytetty hallintopakkoa, vaan siellä luvan hakijat (Raaseporin kaupunki ja Koskienergia) on edenneet tavanomaista tietä.

Koskienergia toteaa, että yhtiö on vastustanut kalatien rakentamista myös sen tarpeettomuudella ja ennenaikaisuudella jäljempänä mainituin perustein.

Koskienergia toteaa, että erittäin pitkän ajan kulumisen lupamääräysten antamisesta tulee ottaa huomioon hallintopakko hakemuksen lainvastaisuutta ja hankkeen tarpeellisuutta arvioitaessa sekä lisäksi kohtuullisia suunnittelu- ja rakentamismääräaikoja asetettaessa.

3. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston päätöksen perustelujen puutteellisuus

3.1. Hallintopakko päätöksen perustelut

Mäkelänkosken voimalaitosta koskeva Vaasan läänin lääninhallituksen päätöksen 16.11.1940 nro F.1246 lupamääräys 4):ssä todetaan seuraavaa:

”Jos tarpeelliseksi katsotaan, tulee vesilaitoksen omistajan rakentaa asianomaisten viranomaisten hyväksymien piirustusten mukaan kalatie kalojen johtamista varten padon ohi.”

Aluehallintovirasto on todennut siitä, miksi asiassa on annettu vesilain 14:4 mukainen hallintopakko päätös, ainoastaan seuraavasti: *”Aluehallintovirasto katsoo, että Koskienergia Oy on Mäkelänkosken voimalaitoslupan nykyisenä haltijana menetellyt vesilain nojalla annetun määräyksen vastaisesti, kun se ei ole ryhtynyt toimiin päätöksessä määrätyn kalatien rakentamiseksi”.*

Aluehallintovirasto ei ole esittänyt mitään perusteluita hallintopakon asettamiselle. Lupaviranomainen ainoastaan väittää, että yhtiö menetellyt vesilain nojalla annetun määräyksen vastaisesti. Koskienergialla ei ole käsitystä siitä, millä tavalla tämä määräyksen vastainen menettely on tapahtunut. Yhtiöllä ei ole lupamääräykseen perustuvaa velvoitetta, jonka mukaan sen pitäisi ”ryhtyä toimiin” kalatien rakentamiseksi.

Tulee huomata, että lupamääräyksen ehdollinen sanamuoto edellyttää, että ennen hakemuksen tekemistä suoritetaan luvan haltijan tai - jos määräystä tulkitaan laajasti - toimivaltaisen viranomaisen toimesta tarveharkinta. Tarveharkintamenettelyssä tulee huomioida vesiluvan haltijan antama lausunto, joka sisältää vesiluvan haltijan lupamääräyksen tarveharkinnan. Tämän jälkeen asiassa tehty viranomaisen näkemys tulee ilmoittaa vesiluvan haltijalle. Tällöin yhtiöllä on mahdollisuus harkita eri etenemisvaihtoehtoja asiassa.

Tässä muutoksenhakuprosessissa keskeisin kysymys on menettelyyn liittyvä eli täyttääkö hallintopakkomennettely vesilain 14:4:ssä mainitut pakottavat edellytykset. Hallintolain 45 §:n mukaiselle perusteluvelvollisuudelle tulee antaa korostuva merkitys, koska viranomainen on kohdistanut tavanomaisen hakemusmenettelyn sijaan pakkokeinoja luvan haltijalle. Päätöksellä puututaan yhtiön elinkeinon harjoittamisen vapauden lisäksi omaisuuden (lainvoimaiseen vesilupa), joten pakottavien toimenpiteiden lainmukaisuutta on tarkasteltava myös perustuslailla (731/1999) säädettyjen omaisuuden- ja pysyvyysuojan näkökulmasta.

Jos Vaasan hallinto-oikeus katsoo, että tällainen puutteellinen ja luvan haltijan oikeussuojaa vahvasti rikkova menettely täyttää vesilain hallintopakkomenettelyn vaatimukset, vesilakia tulee jatkossa soveltaa huomattavasti väljemmin myös muissa hallintopakkotapauksissa. Kyse on olennaisesta muutoksesta hallintopakkoa koskevassa viranomais- ja oikeuskäytännössä. Viranomaiselle annetaan tavallaan ”avoin valtakirja” pakottaa toiminnanharjoittajaa haluamallaan tavalla kalataloudellisiin ja muihin toimenpiteisiin lupamääräyksen vastaisesti ja oikeudellisesti kevyin perustein.

3.2. Kalatien rakentamisen tarpeellisuuden arviointi ja hakemuksen ennenaikaisuus

AVI toteaa perustelujen yhteenvedossaan, että saatujen selvitysten perusteella aluehallintovirasto arvioi, että kalatien rakentaminen Mäkelänkoskeen on yleisen edun kannalta tarpeellista.

Koskienergia puolestaan toteaa, että AVI:n päätöksessä ei oteta kantaa siihen, onko asiassa tehty jo ELY-keskuksen tarveharkinnan yhteydessä lupamääräyksen edellyttämä yleiseen (ja yksityiseen) etuun liittyvä etukäteisarviointi (tarveharkinta) ja jos on, mikä arvioinnin johtopäätös perusteluineen on ollut. Jos tällainen arviointi olisi tehty, se olisi tullut saattaa luvan haltijan tiedoksi yhtiön omien toimenpiteiden kartoittamiseksi ja neuvotella niiden tarkoituksenmukaisesta toteuttamisesta ja aikataulusta.

Kuten AVI toteaa, lupamääräystä aikoinaan annettaessa on saatettu painottaa kulkuyhteyttä merelle saakka. Koskienergia yhtyy AVI:n näkemykseen ja toteaa, että lupamääräyksen tarkoituksena ja sen täytäntöönpanon edellytyksenä on kulkuyhteys merelle. Jotta lupamääräys voidaan toteuttaa, tämän edellytyksen tulee toteutua.

Koskienergia onkin viitannut toistuvasti siihen, että kulkuyhteyden osalta tulisi ensi selvittää, onko Stadsforsin voimalaitoksen osalta mahdollisuus ryhtyä kalankulkua helpottaviin toimenpiteisiin. Tähän yhtiö ei ole saanut vastausta. Kalatien rakentamista koskeva vaatimus on sen perusteettomuuden lisäksi näin ollen ennenaikainen, koska Stadsforsin voimalaitokseen ei ole Koskienergian käsityksen mukaan kohdistettu toimenpiteitä

4. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen hallintopakkohakemus

Varsinais-Suomen ELY-keskus jätti hallintopakkohakemuksen Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon 29.9.2022. ELY-keskus toteaa hallintopakkohakemuksessaan seuraavaa:

”Koskienergia Oy vastasi ELY-keskuksen kirjeeseen 30.11.2021. Kirje on ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tulkittava niin, ettei luvanhaltijan mukaan näyttöä kalatien tarpeellisuudelle ole.

Yllä kerrottuun viitaten Varsinais-Suomen ELY-keskus pyytää edellä mainittuun sekä vesilain 14 luvun 4 pykälään perustuen Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoa määräämään Lapuanjoen Mäkelänkosken voimalaitoksen luvanhaltijan:

- 1) tekemään lupaviranomaiselle hakemuksen kalatien rakentamiseksi Mäkelänkosken vesivoimalaitoksen yhteyteen 6 kuukauden kuluessa em. päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta.*
- 2) toteuttamaan Mäkelänkosken kalatien suunnitelman mukainen rakentaminen kahden vuoden kuluessa siitä, kun aluehallintovirasto on myöntänyt kalatien rakentamiselle luvan.*

Koskienergia toteaa, että siltä osin yllä mainittu kalatalousviranomaisen tulkinta on oikea, kun todetaan, että näyttöä kalatien tarpeellisuudelle ei ole. Sen sijaan ELY-keskuksen hallintopakkohakemus sekä sitä edeltävät hallintomenettelyä koskevat laiminlyönnit ovat jäljempänä mainituin perustein selvästi lainvastaisia.

Hallintopakkohakemuksen valmistellut kalatalousviranomaisen [REDACTED] on 3.6.2019 päivätyssä YLE:n (yle.fi/a/3-10782872) uutisessa Lapuanjoen kalateistä todennut seuraavaa: *”Jos yhtiöt vastustavat rakentamista, kalatalousviranomaiset voivat laittaa asian vireille hallintopakkohakemuksena aluehallintovirastoon.”*

Koskienergia toteaa, että yhtiö on vastannut ELY-keskuksen lausuntopyyntöön ja ottanut kantaa kalatien rakentamisen tarpeellisuuteen ja sen ennenaikaisuuteen. Koskienergia ei ole vastustanut kalatien rakentamista.

Koskienergia pitää käsittämättömänä, että kalatalousviranomaisen on esittänyt julkisuudessa, että asiassa tullaan mahdollisesti tekemään hallintopakkohakemus. Uutisen jälkeen lähes 2,5 vuotta myöhemmin yhtiölle on esitetty kalatien tarpeellisuutta koskeva lausuntopyyntö. Koskienergian lausunnon jälkeen kalatalousviranomaisen laittoi hallintopakkohakemuksen vireille ilmoittamatta johtopäätöstä ja sen perusteluja yhtiölle.

Kalatalousviranomaisen on 20.4.2022 sähköpostilla kiittänyt Koskienergiaa lausunnosta seuraavasti:

”Hei! Kiitokset 30.11.2021 toimittamastanne otsikon asiaa koskevasta selvityksestä ja pahoittelut viivästyksestä siihen vastaamisessa. Pyrimme Lapuanjoen vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi ja kalataloudellisen tilan edistämiseksi parantamaan vaelluskalojen elinolosuhteita vesistössä mahdollisuuksiemme mukaisesti ja katsomme kalateiden olevan tärkeä osa tätä kokonaisuutta. Asian oikeudellista, kalataloudellista ja teknistä puolta sekä kalateiden rakentamisen hyötyä ja tarpeellisuutta koskevat selvitykset tulevat ajankohtaiseksi asian tullessa käsiteltäväksi lupaviranomaiselle. yst. terv. [REDACTED]”

Koskienergia toteaa, että yllä mainittu sähköpostiviesti ei sisällä mitään johtopäätöstä, kannanottoa tms. yhtiön antamaan lausuntoon. Kalatalousviranomaisen seuraava yhteydenotto yhtiöön oli tiedotus hallintopakkohakemuksen vireille tulosta.

Kuten edellä on todettu, jotta asiassa olisi voitu edes teoriassa hakea vesilain mukaista hallintopakkoa, olisi asiassa tullut ensin antaa yhtiötä velvoittava hallintolain mukainen päätös. Vähimmäisvaatimuksena kalatalousviranomaisen olisi tullut käsitellä vesiluvan haltijan lausunto, joka on annettu nimenomaan kalatalousviranomaisen lausuntopyynnön johdosta ja ilmoittaa perusteltu näkemyksensä Koskienergialle yhtiön mahdollisia omia toimenpiteitä varten. Lähtökohta kalateiden rakentamiseksi on, että ne toteutetaan yhteistuumin neuvotellen luvan haltijan ja viromaisen toimesta. Tässä asiassa siihen ei ole edes pyritty.

Viranomaisen on ohittanut luvan haltijan oikeusturvan kannalta merkittävän vaiheen kuulemismenettelyssä. Koska ELY-keskus teki hallintopakkohakemuksen aluehallintovirastolle suoraan antamatta erillistä Koskienergiaa velvoittavaa päätöstä tai edes viranomaisen johtopäätöstä tiedoksi yhtiölle, on selvää, ettei yhtiön lausuntoa ole käsitelty ja huomioitu hallintolain mukaisesti päätöksenteossa. Hallintopakkopäätös tulee kumota.

ELY-keskus on perustanut hallintopakkohakemuksen vesilain 14:4:ään (”Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen”). Lainkohdan mukaan:

Jos joku rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, lupaviranomainen voi:

- 1) kieltää häntä jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä;*
- 2) määrätä hänet täyttämään velvollisuutensa;*

3) määrätä hänet oikaisemaan sen, mitä säännösten tai määräysten vastaisesti on tehty.

Kuten edellä on todettu, ELY-keskus toteaa 31.3.2023 päivätyissä hallintopakkohakemuksissaan seuraavaa: ”*Koskienergia Oy vastasi ELY-keskuksen kirjeeseen 30.11.2021. Kirje on ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tulkittava niin, ettei luvanhaltijan mukaan näyttöä kalatien tarpeellisuudelle ole.*”

Koskienergia puolestaan toteaa, että edellä mainittu kalatalousviranomaisen kommentti on hallintopakkohakemuksen ainoa kirjaus, jossa viitataan luvan haltijan näkemykseen kalateiden rakentamisen tarpeellisuudesta ja edellytyksistä. ELY-keskuksen hallintopakkohakemus perustuu viranomaisen ilmoittamaan tulkintaan luvan haltijan 30.11.2021 antamasta lausunnosta. Kalatalousviranomaisen ei ole vaivautunut enemmälti selventämään asiaa Koskienergialta eikä tiedottamaan näkemystään yhtiölle ennen hallintopakkohakemuksen tekemistä.

Koskienergia toteaa, että viranomaisen lausuntopyyntöön yhtiön vastaamaa 30.11.2021 päivättyä lausuntoa kalatien tarpeettomuudesta ei voi mitenkään tulkita siten, että luvan haltijan voitaisiin katsoa sillä rikkovan lupamääräyksen ehtoja. Yhtiön kalatalousviranomaisen lausuntopyyntöön antama vastaus, jonka mukaan kalatien rakentamiseen ei ole tarvetta, ei ole myöskään peruste, jonka nojalla asia voidaan katsoa hallintomenettelyssä loppuun käsitellyksi ja siirtyä suoraan hallintopakkohakemusvaiheeseen.

ELY-keskuksen 22.10.2021 päivätty ”lausuntopyyntökirje” on ainoa asiakirja, jolla viranomaisen on lähestynyt voimayhtiötä ennen hallintopakkohakemusta. Kalatalousviranomaisen on todennäköisesti edellyttänyt jo lausuntopyyntöä Koskienergialle esittäessään, että yhtiön tulee lausunnossaan olla samaa mieltä kalatalousviranomaisen kanssa kalatien rakentamisesta. Koskienergia pitää kalatalousviranomaisen menettelyä käsittämättömänä.

Koskienergia toteaa, että ELY-keskus ei ole väittänyt yhtiön rikkoneen lakia, muita säännöksiä tai määräyksiä (ELY-keskus on ainoastaan todennut, että asia voidaan sen näkemyksen mukaan käsitellä hallintopakkoasiana). Kalatalousviranomaisen virkamies [REDACTED] toteaa lisäksi erillisessä asiassa poliisitutkinnan yhteydessä 7.8.2023 antamassaan lausunnossa, että ”*Koskienergia Oy ei ole ainakaan toistaiseksi rikkonut Mäkelänkosken tai Hourunkosken kalatievelvoitteita*” (asia koski ulkopuolisen henkilön tekemää ilmoitusta Koskienergiasta, joka on todettu myöhemmin perusteettomaksi ja johti poliisitutkinnan lopettamiseen). [REDACTED] lausunto on annettu hallintopakkohakemuksen vireilletulon jälkeen. Myös edellä mainittu lausunto osoittaa, että Koskienergia ei ole kalatalousviranomaisenkaan näkemyksen mukaan rikkonut kalatievelvoitetta (lupamääräystä) hallintopakkohakemuksen vireille tulemisen hetkellä tai sen jälkeen. Tämänkään johdosta hallintopakkohakemukselle ei ole oikeudellisia perusteita. Edellä mainittu lausunto osoittaa kylläkin asian esittelijänä toimivan virkamiehen asenteellisuuden voimayhtiötä kohtaan.

Koskienergia pitää kalatalousviranomaisen lainvastaisia hallintopakkohakemuksia yhtiön julkisuuskuvaan loukkaavina pakkotoimenpiteinä. Koskienergia on tehnyt Suomessa viime vuosina huomattavan määrän vaelluskalan kulkua edistäviä toimenpiteitä (Kuusinkijoen Myllykosken voimalaitoksen lakkauttaminen, Autionjoen Puuppolan laitoksen lakkauttaminen (kesken), Kuhankosken laitoksen kallioon louhittu luonnonmukaisen kalatien rakentaminen, Mustionjoen jokihelmi- ja vuollejokisimpukkaa ja vaelluskalayhteyttä parantavat kalatiehakemukset ja kahden Mustionjoen alimman kalatien rakentamiseen osallistuminen, Paimionjoen Askalankosken ympäristövirtaamaputki (kesken)). Kaikki edellä mainitut toimenpiteet on tehty voimantuotannon kannalta kannattavilla laitoksilla vaelluskalaintressin ja muiden luontoarvojen edistämiseksi.

Koskienergia toteaa lopuksi, että hallintopakkohakemusta ei ole perusteltu hallintolain 45 §:n edellyttämällä tavalla. Koskienergialla ei ole mahdollisuutta vastata perustellusti kalatalousviranomaisen hallintopakkohakemuksiin, koska ELY-keskus ei ole todennut hakemuksissaan, että yhtiö olisi viranomaisen mielestä rikkonut lakia tai muuta säännöstä taikka lupamääräystä. Sillä seikalla, että Koskienergia on esittänyt lausuntopyyntöön vastatessaan viranomaisen näkemyksen vastaisen käsityksen kalatien tarpeellisuudesta, ei voida pitää lupamääräyksen rikkomisena. Yhtiölle ei ole määrätty lainvoimaisella päätöksellä kalatievelvoitetta, joten yhtiö ei ole voinut sitä rikkoa vesilain 14:4:ssä tarkoitetulla tavalla. Asiassa ei ole ollut oikeudellisia perusteita esittää hallintopakkohakemusta ja siihen liittyviä vaatimuksiksi. ELY-keskus on jättänyt hallintopakkohakemuksia edeltävän hallintomenettelyn kesken ja siirtynyt lausuntopyynnöstä suoraan selvästi puutteelliseen ja lainvastaiseen hallintopakkomenettelyyn.

Lopuksi Koskienergia haluaa Vaasan Hallinto-oikeuden kiinnittävän huomioita siihen, että hallintopakkohakemuksen valmistellut kalatalousviranomaiset [REDACTED] on tutkinut erityisesti Lapuanjoen ekologisen tilan parantamismahdollisuuksia (kalankulku). Hallintopakkomenettelyn käyttäminen ja asian kiirehtiminen osoittavat, että [REDACTED] rooli on ohjannut esittelijäviranomaisen [REDACTED] toimintaa.

5. Tarve suunnitella ja rakentaa kalatiet ELY-keskuksen esittämällä tavalla ja muuttaa vuosikymmenten käytäntöä joella / Koskienergian perustelut kalatien tarpeettomuudelle

Koskienergialle on syntynyt vesivoimatoimintaa harjoittaessaan perustellusti käsitys, että lupamääräyksiä, joihin hallintopakkotoimenpiteiden katsotaan perustuvan, ei ole tarkoitus panna vuosikymmenten viranomaishyväksynnän jälkeen täytäntöön. Viranomaiset on hiljaisesti (konkludenttisesti) hyväksynyt Koskienergian voimatuotannon Lapuanjoella siinä muodossa, kun sitä on harjoitettu - oikeuksineen ja velvoitteineen. Vesioikeudellisen pysyvyysuojan voidaan katsoa synnyttäneen edellä mainitun oikeudellisesti perustellun eri osapuolia velvoittaneen sitovuussuhteen. Olosuhteet kalojen syönnösalueilla Lapuanjoella ja sen yhteydessä olevissa järvissä eivät ole muuttuneet muilta osin, kuin että Lapuanjoen alaosan veden laatu on huonontunut ja kalojen geneettinen kanta on hävinnyt.

Hallintopakkohakemuksessa ja sitä koskevassa täydennyskirjelmässä ei perustella riittävällä ja tieteellisesti uskottavalla tavalla sitä, miksi erityisesti Lapuanjoen keskiosiin Koskienergian laitoksiin katsotaan tarpeelliseksi rakentaa kalatie muiden kalan kulun esteiden jäädessä asiassa samalla huomioimatta. Kalateiden tarpeellisuus tai niiden rakentamisesta saavutettavissa oleva hyöty eivät ole lisääntyneet (pääinvastoin ovat vähentyneet) vuosikymmenten kuluessa. Esimerkiksi vesienhoidon toimenpideohjelmassa 2022–2027 kalateiden rakentamista ei ole nostettu tarpeellisten toteutettavien toimenpiteiden listalle.

ELY-keskuksen 22.10.2021 lähettämässä kirjelmässä ei eritellä seuraavia hallintopakkohakemuksen ja kalatiehankkeen kannalta olennaisia seikkoja:

- Miksi kalatievelvoitteen toimenpano olisi tarpeellinen juuri tällä hetkellä ja yhtiön toiminta lupamääräyksen vastaista, vaikka viranomaiset eivät ole katsooneet kuluneiden vuosikymmenten aikana kalateiden rakentamista tarpeelliseksi?

- Koskienergia pitää todennäköisenä, että ajankuluminen on vaikuttanut Lapuanjoen olosuhteisiin siten, että joessa ei ole alkuperäisiä tai ainakaan geneettisesti elvytettävissä olevia taimenkantoja. Miksi kalatien toteuttaminen katsotaan nyt tarpeelliseksi, kun vaelluskalan geneettinen kanta on (lähes kokonaan) hävinnyt Lapuanjoelta?
- Kalatalousviranomaisen kirjelmän mukaan mahdollinen geneettinen jäljellä oleva taimenkanta esiintyy pienissä joissa Lapuanjoen latvavesistössä Kuortaneenjärven yläpuolella monen vaellusesteen takana. Koskienergian näkemyksen mukaan kyseinen taimenkanta ei voi olla vaellusesteistä ja ajankulumisesta johtuen geneettinen. Kalatalousviranomaisen toimittamassa tutkimuksessa Kokonaisselvitys Kuortaneenjärven alapuolisen Lapuanjoen ekologisen tilan parantamismahdollisuuksista todetaan (s.176), että *”Taimenen osalta ei Lapuanjoen keskiosalla enää ilmeisesti esiinny täysin joen paikallista kantaa olevia taimenia, vaan jokiosuudelle tehdyt istutukset ovat tuoneet taimenkantaan muiden kantojen geeniperimää, eikä alkuperäistä suojeltavaa kantaa ole enää jäljellä.”*
- Miksi asiassa ei ole huomioitu taimen- ja lohikannan palauttamisen kannalta edellä mainitussa tutkimuksessa mainittua keskeistä seikkaa, jonka mukaan *”Joen alaosan patoamisen lisäksi myös happamilta sulfaattimailta tulevalta happo- ja metallikuormituksella on huomattavan suuri merkitys etenkin Lapuanjoen alaosalla esiintyvän kalaston elinolosuhteille. Joen alaosalla sijaitsevilla Jepuan koskilla ei taimenen ja lohen poikastuotanto enenkään happamista sulfaattimaiden kuivatuksesta johtuvan heikon vedenlaadun vuoksi ole nykyään juuri mahdollista, vaikka vaellusyhteys meren ja joen välillä avattaisiin”* (s. 175).
- YLE:n uutisesta 3.6.2019 kalatalousviranomainen on todennut: *”Aikaisemmin Lapuanjoki oli lohikalajoki, mutta esimerkiksi joen suulle rakennettu Stadforsin voimalapato esti lohikalajien nousun jokeen ja siitä edelleen sisämaahan, sanoo Varsinais-Suomen ELY-keskuksen [REDACTED]”* Ja lisäksi hän toteaa: *”Taimenia ja harjuksia alueella on, koska vesi on puhtaampaa kuin joen alajuoksulla, jossa vesi happamampaa ja sulfaattipitoista. Alajuoksulla veden laatu rajoittaa lohien ja taimenten luontaista poikastuotannon. EU-vesienhoitosuunnitelman toivotaan parantavan tulevaisuudessa myös alajuoksun vedenlaatua. Toivottavasti laatu paranee sille tasolle, että lohikalat voivat lisääntyä vaellussiiian lisäksi.”* Uutinen ja uutisessa kalatalousviranomaisen antama lausunto osoittavat, että istutettu taimen- ja siikakanta voivat hyvin eikä Mäkelänkosken kalatie toisi siihen merkittävää muutosta.
- Mikä merkitys Lapuanjoen alaosan huonolla laadullisella ja kemiallisella tilalla on taimenelle ja onko sitä selvitetty viranomaisen toimesta? Taimen ei menesty Lapuanjoen huonolaatuisessa alaosassa. Miksi kyseitä seikkaa ei ole huomioitu hallintopakkohakemuksessa?
- Miksi kalatievelvoitteen toimenpano olisi tarpeellinen, vaikka Lapuanjoen alaosan tilaan happamien sulfaattimaiden osalta ei ole näköpiirissä parannusta? Koskienergian mukaan vesien parannusta koskevat toimenpiteet tulisi kohdistaa kustannustehokkuudeltaan parempiin kohteisiin.
- Miksi Stadforsin voimalaitoksen osalta ei ole tehty ensisijaisena toimenpiteenä

kalatien toteuttamista koskevaa hakemusta. Em. tutkimuksessa (s. 175) todetaan, että ”*Vedenlaadun merkittävää parantumista joen alaosalla ja kalatien rakentamista Stadsforsin voimalan yhteyteen voidaan pitää käytännössä ehdottomina edellytyksinä Lapuanjoen merelle vaeltavien lohi- ja taimenkantojen palauttamiselle.*”

- Koskienergia on pyytänyt useaan kertaan kalatalousviranomaisesta esittämään lupaviranomaiselle ja yhtiölle selvitystä siltä osin, millä tavalla ja missä aikataulussa Stadsforsin voimalaitosta koskevat sekä Lapuanjoella olevien säännöstely- ja myllypatojen mahdolliset suunnitelmat etenevät. Vaelluskalayhteyden rakentamisessa on kyse kokonaisuudesta, jossa vaelluskalayhteyden kannalta tärkeimmät ja ensisijaiset osat tulee toteuttaa ennen vähemmän tärkeiden ja toissijaisten kalatiejärjestelyjen suunnittelua ja rakentamista. ELY-keskus on lähtenyt toteuttamaan vesienhoidollisia toimenpiteitä epätarkoituksenmukaisessa järjestyksessä
- Lohikalojen pääsy estyi Lapuanjoelle jo 1960-luvulla, kun Stadsforsin voimalapato rakennettiin Uuteenkaarlepyyhyn.
- Hallintopakkohakemuksen perusteettomuutta arvioitaessa ja päätöstä tehtäessä tulee huomioida, että Koskienergialla on Mäkelänkosken ja Hourunkosken voimalaitoksen osalta yhtiön ympäristöohjelman mukainen suunnitelma 2030-luvulle, joka on Mäkelänkoskella vaelluskalojen kannalta merkittävämpi parannus kuin ELY-keskuksen esittämän kalatien rakentaminen. Koskienergian suunnitelmissa on myös luvittaa ja rakentaa Hourunkosken voimalaitosta koskeva ratkaisu noin 10 vuoden kuluessa. Lapuanjoen laitoksia koskeva aikataulu on ajoitettu sopimaan yhtiön vaikutukseltaan merkittävämpien muiden hankkeiden kanssa yhteen. Tällöin suunnitelmien toteutus on yhteensopiva myös muiden vaellusesteiden kokonaistoimenpidesuunnitelmien kanssa.
- Miksi muiden vaelluskalaesteiden osalta ei ole ryhdytty lain mahdollistamiin toimenpiteisiin ja miksi osassa kohteista edetään Koskienergian viranomaiselle ehdottamaa vapaaehtoistietä?
- Miksi erityisesti Lapuanjoen keskiosiin Koskienergian laitoksiin katsotaan tarpeelliseksi rakentaa kalatie?
- Mitä hyötyä vaelluskalayhteys toisi suhteessa siihen, että Koskienergian laitosten patojen välisellä vesimuodostuma-alueella esiintyisi luontaisesti lisääntyvä istutettu taimenkanta?
- ELY-keskus on todennut 22.10.2021 päivätyssä Koskienergialle esitetyssä lausuntopyynnössä (vaatimus kalatievelvoitteiden toimeenpanosta), että Kuortaneenjärven ja Lapuan kaupunkikeskustan välillä virtaavan Lapuanjoen keskiosan kalasto koostuu ahvenesta, harjuksista, hauesta, kivisimpusta, mateesta, salakasta, särjestä ja taimenesta. Koskienergia toteaa, että taimenta lukuun ottamatta kalasto koostuu yleisistä kalalajeista, joiden osalta vaelluskalayhteyden ja kalatievelvoitteiden toteuttamista ei voida katsoa tarkoituksenmukaiseksi.
- Istutettu järvitaimenkanta elää hyvin patojen välisissä vesimuodostumissa ja lisääntyy Lapuanjoen sivujoissa. Sen sijaan on todennäköistä, että taimen ei menesty Lapuanjoen alaosassa, joka on mm. happamien sulfaattimaiden johdosta

ja muista syistä vesien tilaa koskevien luokitusten mukaan huonossa kunnossa. Myös tältä osin vesien parannushankkeiden resurssit tulisi kohdistaa ensisijaisesti veden laadun parantamiseen.

- Koskienergia korostaa, että Salonjoki on Kätänjoen sivuhaara, joka laskee Ranta-Töysänjärveen. Hakojoen sijaitsee Alavudella Lapuanjoen latvavesistössä. Kaikkien edellä mainittujen jokien alapuolella Lapuanjoen vesistössä on järviä mm. Kuortaneenjärvi, joka toimii esitettyjen taimenkantojen syönnösalueena. Kuortaneenjärvestä ei ole vaellusyhteyttä Lapuanjoen keskiosaan.
- Koskienergian käsityksen mukaan kalatalousviranomaisen ei ole edellyttänyt muilta laitoksilta ja rakennelmien omistajilta vaelluskalan kulkua edistäviä toimenpiteitä eikä selvittänyt niiden vaikutusta Lapuanjoen kokonaistarkastelussa.

6. ELY-keskuksen lupamääräystä koskeva luvanhaltijaa koskeva kuulemismenettely

Varsinais-Suomen ELY-keskus lähetti 22.10.2021 Mäkelänkosken voimalaitosten luvanhaltijalle Koskienergia Oy:lle lausuntopyynnön (viranomaisen kirjelmän yläotsikko), jossa se pyysi luvanhaltijaa ryhtymään toimenpiteisiin kalatievelvoitteiden täyttämiseksi ja esittämään selvityksen 30.11.2021 mennessä siitä, mihin toimenpiteisiin luvanhaltija aikoo ryhtyä.

Lausuntopyyntö tarkoittaa hallintomenettelyssä poikkeuksetta sitä, että asiassa kuullaan asianosaisten näkemyksiä ja annetut lausunnot huomioidaan päätöksenteon yhteydessä. Asiasta tulee antaa lausunnot huomioiva hallintolain mukainen kirjallinen päätös. Jos katsotaan, että ELY-keskuksella ei ole lakiin perustuvaa toimivaltaa tehdä (toiminnanharjoittajaa velvoittavaa) hallintopäätöstä, asiassa olisi vähintäänkin tullut ilmoittaa luvan haltijalle, mihin johtopäätökseen ELY-keskus tuli yhtiön lausunnon ja oman tarveharkintansa perusteella sekä mihin toimenpiteisiin viranomaisen edellyttää luvan haltijan ryhtyvän. Tällaista päätöstä tai yhteydenottoa ei kalatalousviranomaisen puolelta tehty. Sen sijaan kalatalousviranomaiselta tuli lakoninen ilmoitus vireille laitetusta hallintopakkoehakemuksesta.

Hallintopakkoehakemuksessa on kyse eri hallintomenettelystä, kuin 22.10.2021 vireille saatetussa kuulemismenettelyssä, eikä hallintopakkoehakemuksella voi korvata tarveharkintaa edeltävän hallintomenettelyn kirjallisen päätöksen tai ilmoituksen muotovaatimusta.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen Koskienergialle kohdistettu 22.10.2021 päivätty lausuntopyyntö on otsikoitu seuraavasti: *”Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaisen vaatimus ehdollisten kalatievelvoitteiden toimeenpanosta”*. Kalatalousviranomaisen on perustellut lausuntopyynnössä esittämänsä vaatimusta monelta osin tosiasioiden vastaisesti ja päätenyt siihen, että kalateiden rakentaminen on katsottava *tarpeen vaatimaksi* laitosten luissa olevien kalatalousvelvoitteiden mukaisesti. Koskienergia kiinnittää huomioita siihen, että lausuntopyynnön otsikossa on nimenomaisesti todettu, että kalatievelvoite on ”ehdollinen”. Ehdollinen tarkoittaa sanamukaisesti oikeudellisesti sellaista, joka toteutuu vain, jos ehto täyttyy. Tähän kalatalousviranomaisen on pyytännyt luvan haltijan näkemystä.

Hallintopakkoa edeltävässä menettelyssä on selvitetty ehdollisen lupaehdon 4:n edellytysten täyttymistä pyytämällä luvan haltijalta lausuntoa ja näkemystä asiaan.

Kalatalousviranomaisella ja yhtiöllä on ehdon sisällön ja sen toteutumisen osalta päinvastaiset näkemykset ja koko kalatalousvelvoitteen asettamisen ydinkysymys on riidanalainen. Suomen oikeusjärjestelmässä kalatalousasioita valvovalla viranomaisella ei ole tämän kaltaisissa asioissa yksinomaista toimivaltaa päättää asiasta kuulematta asianosaista ja ryhtyä asianosaisen oikeusturvaan syvälle vaikuttaviin hallintopakkotoimenpiteisiin. Kalatalousviranomaisen on toiminut sekä hallintopakkoa edeltävässä menettelyssä että hallintopakkoasiassa selvästi lainvastaisesti. Kalatalousviranomaisen kuulemismenettely on jäänyt kesken.

Koskienergia on pyytänyt ELY-keskuksen lausuntopyyntöön antamassaan 30.11.2021 päivätyssä lausunnossaan, että ELY-keskus myöntää yhtiölle kuulemiseen liittyvän kohtuullisen lisäajan 31.5.2022 saakka asian oikeudellisen, kalataloudellisen ja teknisen selvityksen tekemiselle sekä kalateiden rakentamisen hyödyn ja tarpeellisuuden selvittämiseksi. Kalatien toteuttamisesta päättäminen vaatii laajaa kokonaisharkintaa, jossa asianosaisen (luvan haltijan) kuulemisella on suuri merkitys. Viranomaisen ei koskaan vastannut yhtiön pyyntöön saada esittää lisäselvitystä asiaan. Seuraava yhteydenotto tuli ELY-keskuksen [REDACTED] 10 kuukautta myöhemmin sähköpostiviestin muodossa, kun Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalousyksikkö oli jättänyt hallintopakkohakemuksen Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon 29.9.2022. Viesti oli lyhyt ja siinä annettiin vain tiedoksi kalatalousviranomaisen vireille saattama hallintopakkohakemus.

Koskienergia on luvan haltijana vastannut kalatalousviranomaisen lausuntopyyntöön oletuksella, että viranomaisen käsittelee lausunnon, huomioi harkinnassaan yhtiön esittämät perustellut näkemykset sekä tiedottaa yhtiötä hallintopäätöksen muodossa tai esittää muuten kirjallisesti johtopäätöksensä perusteluineen. (Hallintolain (434/2003) 43 §:n mukaan hallintopäätös on annettava kirjallisesti. Hallintolain 44 ja 45 § edellyttävät päätöksen yksilöintiä ja perusteluja. Myös muunlaiselta viranomaistiedottamiselta voi edellyttää kirjallista muotoa ja perusteluja.) Lausuntopyynnön jälkeen tällaista kirjallista päätöstä tai muuta johtopäätöstä ei ole annettu asiassa.

Hallintolain 34 §:n mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Asianosaisen kuuleminen on lainmukaisen hallintomenettelyn ehdoton edellytys. Kuuleminen tarkoittaa sitä, että lausunnon antamismahdollisuuden lisäksi lausunto otetaan huomioon päätöksenteon yhteydessä. Tässä menettelyssä hallintolain 34 §:ää on rikottu kalatalousviranomaisen toimesta räikeällä tavalla.

Koskienergia on esittänyt 30.11.2021 päivätyssä lausunnossaan perusteluja, joiden mukaan viranomaisen esittämien vaatimusten perustelut ovatja 100 virheellisiä ja puutteellisia sekä kalatien rakentamista koskevat vaatimukset ja tarve ovat ennenaikaisia. Yhtiö ja sen edeltäjät ovat harjoittaneet Mäkelänkosken voimalaitoksella sähköntuotantoa yli 80 vuotta ja Hourunkoskella noin 100 vuotta, eikä vesilakia ja kalatalousmääräyksiä valvovat viranomaiset ole katsoneet tarpeelliseksi puuttua millään tavalla yhtiöiden toimintaan. Koskienergia ei ole saanut kalatalousviranomaiselta mm. vastausta siihen, miksi 80 ja 100 vuoden ajan käytössä olleiden voimalaitosten yhteyteen katsottaisiin tarpeelliseksi juuri nyt tehdä kalatiet. Nyt kalatalousviranomaisen vaatii Koskienergialta nopeita toimenpiteitä tarkemmin määrittelemättömin perustein. ELY-keskuksen väite, että tarve kalatielle on ollut koko voimalaitoksen olemassaoloajan, on totuudenvastainen. Jos näin olisi,

valvovan viranomaisen voidaan todeta toimineen vastoin lakiin perustuvaa virkavelvollisuuttaan 80 ja 100 vuoden ajan.

Lisäksi vastausta ei ole saatu siihen, miksi esim. Lapuanjoen kalankulun kannalta merkittävimmän Stadsforsin voimalaitoksen osalta ei ole ryhdytty kalatalousviranomaisen toimesta vastaaviin velvoittaviin toimenpiteisiin (päinvastoin kalatievelvoite on muutettu vuonna 1983 istutusvelvoitteeksi).

ELY-keskuksella ja luvan haltijalla on täysin päinvastaiset käsitykset lupamääräys 4:n velvoittavuudesta ja siitä, onko viranomainen menetellyt määräyksen edellyttämällä tavalla kalatien tarpeellisuutta harkitessaan. Yhtiön näkemyksen mukaan vesilain mukaista tarvetta kalatien rakentamiselle ei ole, vaatimus on ennenaikainen ja kalatalousviranomaisen hallinnollinen menettely on lainvastainen.

7. Lapuanjoen geneettinen taimenkanta on tuhoutunut sekä Lapuanjoen latvavesien keskiosan yhteyden puuttuminen

Kalatalousviranomaisen väite mahdollisesta geneettisesti alkuperäisten taimenten esiintymisestä vesistöalueen latvaosilla ei ole peruste kalateiden määräämiselle Koskienergian voimalaitoksille, koska latvaosilta ei ole kulkuyhteyttä Lapuanjoen keskiosalle. Lapuanjoen geneettinen taimenkanta on viranomaisen näkemyksen kuollut lähes täysin joelta ja Koskienergia pitää erittäin todennäköisenä, että ainakaan elinvoimaista elvytettävää geneettistä kantaa ei ole enää ollenkaan olemassa. Kalataloudelliset toimenpiteet tulisi toteuttaa muualla kuin Lapuanjoen keskiosilla.

Kalatalousviranomaisen hallintopakkohakemusten perusteluina esittämät toimenpiteet Kuortaneenjärven yläpuolisen Lapuanjoen vesistöalueen latvaosilla eivät puolla muutenkaan Hourunkosken ja Mäkelänkosken kalateiden rakentamista. Koskienergian näkemyksen mukaan Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen tulisi Kuortaneenjärveä säännöstelevänä viranomaisena ensisijaisesti (ennen toiminnanharjoittajia koskevia pakottavia toimenpiteitä) hoitaa oman välittömän vaikutuspiirinsä kalatalousasiat kuntoon. Tämä olisi tehtävissä hakemalla Kuortaneenjärven säännöstelyn ja säännöstelypadon purkamista tai kalatien rakentamista.

Yhtiö on lausunnossaan puoltanut kalatiehankkeiden ja muiden vaelluskalakantojen hoitotoimenpiteiden toteutusta vapaaehtoisin keinoin. Yhtiö on tehnyt kalatalousviranomaiselle esityksen, jonka mukaan kalatalousvelvoitteita tehdään yhteistyössä erikseen sovitun aikataulun mukaisesti molemmille osapuolille sopivaan ja tarkoituksenmukaisena ajankohtana. Asiassa on tärkeää huomata, että kalatalousviranomaisten Mäkelänkoskelle esittämä kalatie vahvistaisi vesivoimatoiminnan jatkumisen vuosikymmeniksi eteenpäin ja samalla vesittäisi Koskienergian vaihtoehtoisen keskipitkän aikavälin suunnitelman luopua kokonaan voimalaitostoiminnasta Mäkelänkoskella.

8. Kalatien rakentamisen kustannusvastuu

Koskienergia toteaa, että Mäkelänkosken voimalaitoksen lupamääräysten mukaan ainoastaan kalatien rakentamiskustannukset voivat kuulua voimayhtiölle. Muilta osin (esimerkiksi tuotannonmenetys) edunmenetyksistä vastaa hallintopakon hakija. Tulee huomata, että voimalaitosten lupamääräyksissä ei luvan haltijalle ole määrätty

vedenluovutusvelvollisuutta.

Koskienergian näkemyksen mukaan on selvää, miksi ELY-keskus on todennäköisesti tietoisesti ”oikaissut” asiassa ja soveltanut virheellistä lainsäädäntöä. Ensinnäkin, jos kalatalousviranomainen olisi tehnyt vesilain 11 luvun mukaisen perusmuotoisen hakemuksen, se olisi joutunut vastaamaan osittain hankkeen kustannuksista sekä korvaamaan yhtiölle aiheutuvat edunmenetykset. Kalatalousviranomainen on laittamalla vireille hallintopakkohakemuksen pyrkinyt siirtämään kustannusvastuu yhtiölle.

Toiseksi kalatalousviranomainen on pyrkinyt hoitamaan hallintomenettelyn pikaisesti ja nopeuttamaan lupaprosessia, koska oikeudellisesti velvoittavan päätöksen hakeminen kestää vuosia. Kalatalousviranomainen on tietoisesti oikaissut hallintomenettelyssä luvan haltijan oikeussuojaa merkittävästi rikkovalla tavalla.

9. Luottamuksensuojaperiaate

Yleisen hallinto-oikeudellisen luottamuksensuojaperiaatteen mukaan asianosaisella on oikeus odottaa viranomaiselta lakiin perustuvaa ja johdonmukaista päätöksentekoa, joka ei menettelyn yhteydessä yllätyksellisesti tai takautuvasti muutu. Luottamuksensuojaperiaatteen soveltamisessa on tässä asiassa mm. kysymys siitä, voiko Koskienergia luottaa siihen, että yhtiön ELY-keskuksen lausuntopyyntöön antama vastaus huomioidaan päätöksenteossa ja että viranomainen pyrkii prosessuaalisesti ja aineellisoikeudellisesti oikeaan ratkaisuun asiassa. Viranomaisella on velvollisuus noudattaa aloittamansa menettelyn oikeudellista kulkua; kun asiassa on pyydetty ja annettu mahdollisuus lausunnon antamiseen, tulee lausunto huomioida päätöksenteossa ja antaa asiassa hallintolain mukainen perusteltu ratkaisu. Koskienergia on minimissään edellyttänyt, että viranomaisen johtopäätös kalatien tarpeellisuudesta ja Koskienergian lausunnossa esitetyistä näkemyksistä olisi annettu yhtiölle tiedoksi ja samalla ilmoitettu, ryhtyykö yhtiö jatkotoimenpiteisiin asiassa. Yhtiölle olisi tässä vaiheessa tullut tarjota myös mahdollisuutta edistää kalanhoidollisia tavoitteita kalatalousviranomaisen kanssa yhteistyössä.

Koskienergia toteaa, että jos kalatalousviranomaisen lähtökohta on ollut, että luvan haltijalta pyydetyllä lausunnolla ei ole mitään vaikutuksia viranomaisen päätöksentekoon, on luvan haltijaa johdettu hallintolain ja luottamuksensuojaperiaatteen vastaisesti tarkoituksella harhaan asiassa. Kalatalousviranomainen toiminta loukkaa tällöin vakavasti yleistä hallinto-oikeudellista luottamuksensuojaperiaatetta.

ELY-keskus ja Koskienergia pitivät myös 29.9.2022 vireille tulleen hallintopakkohakemuksen jälkeen Koskienergian aloitteesta 1.2.2023 palaverin, joka koski useita Koskienergian kalataloushankkeita eri puolella Suomea. Palaverin henki oli hyvä ja yhteistyöhaluinen. Kokouksessa todettiin yksimielisesti, että Koskienergia on viime vuosina tehnyt paljon merkittäviä virtavesihankkeita ja useita vapaaehtoisuuteen perustuvia hankkeita on vireillä. Palaverissa käsiteltiin myös Lapuanjoen hallintopakkohakemusta. Yhtiö pyrki neuvottelemaan kalatalousviranomaisen kanssa tarkoituksenmukaista ja toteutuskelpoista kaikkia osapuolia hyödyttävää ratkaisua myös tässä vireillä olevassa asiassa. Kokonaisratkaisu olisi sisältänyt myös lainvastaisesta hallintopakkohakemuksesta luopumisen (kalatalousviranomainen olisi voinut tällöin myös korjata tällöin lainvastaiseksi todetun hallintopakkohakemuksen). Kalatalousviranomainen lupasi jatkaa neuvotteluita yhtiön kanssa, mutta ei taaskaan lupaustensa vastaisesti

vastannut yhtiön neuvotteluesityksiin. Seuraava yhteydenotto 4.10.2022 tuli sähköpostiviestin muodossa, kun Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalousyksikkö ilmoitti hallintopakkohakemuksen jättämisestä aluehallintovirastoon. Myös tätä neuvottelumenettelyä voidaan pitää kalatalousviranomaisen puolelta selvästi luottamuksensuojaa vähentävänä toimintana.

10. Asianosaisten kuuleminen / hallintopakkoasioiden kuulutus

Aluehallintovirasto on julkaissut hallintopakkoasioissa poikkeuksellisesti kuulutuksen (kuulemisajankohta 15.9. - 23.10.2023). Koskienergia toteaa, että vaikka hallintopakkoasian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä vesilaissa säädetään hakemusasian käsittelystä, hallintopakkoasian kuuleminen eroaa yleisesti tavanmukaisten vesioikeudellisten hakemusasioiden menettelystä. Hallintopakkoasiassa on yleistä, että asianosaishiipi ja asiassa kuultavat tahot ovat huomattavasti suppeampia. Laajalla kuulemisella ei Koskienergian näkemyksen voida korjata ELY-keskuksen asiassa aiemmin tekemiä menettelyllisiä virheitä.

Koskienergia toteaa, että aluehallintoviraston poikkeuksellisen laaja kuulemismenettely hallintopakkoasiassa osoittaa osaltaan, että myös lupaviranomainen on epävarma sen suhteen, onko kalatalousviranomainen menettänyt hallintopakkohakemusvaiheessa hallintolain ja vesilain säännösten mukaisesti hallintopakkoa hakiessaan. Aluehallintovirasto on päätöksen yhteydessä tehnyt kuulemisen yhtä laajasti, kuten tavanomaisessa hakemusasiassa ja pyrkinyt korjaamaan kalatalousviranomaisen menettelyvirhettä.

11. Kalatiehankkeiden priorisointi

Koskienergia on esittänyt valtion kalatalousviranomaisille toistuvasti näkemyksensä, että kalatiehankkeita on syytä priorisoida. Taloudelliset ja henkilöresurssit tulisi kohdistaa niihin hankkeisiin, joissa kustannuksia vastaan saadaan merkittävää hyötyä. Myös kalataloudellisesti tärkeät hankkeet tulisi laittaa etusijajärjestykseen johtuen niukoista resursseista. Osa kalatalousviranomaista on lähtenyt toteuttamaan kaikkia mahdollisia hankkeita huomioimatta edellä mainittuja reuna-ehdoja. Lapuanjoen pakkokeinohakemukset ovat osoitus kalatalousviranomaisen hankkeesta, jossa hakemuksiin ja niiden toteutuksiin laitettavat merkittävät resurssit ovat huomattavia suhteessa niillä saavutettuihin vähäisiin kalataloudellisiin hyötyihin.

Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen ELY-keskukset ovat esittäneet 14.2.2024 päivätyssä mm. Kokemäenjoen reitin kunnostusyhdistys ry:lle osoittamassa vastauksessaan seuraavaa: ”*Kalatiehankkeet ovat vaativia vesirakentamishankkeita, joiden suunnitteluun ja toteutukseen tarvitaan monipuolista osaamista. Tämä sitoo runsaasti ja usein pitkäaikaisesti toteuttajien resursseja. Koska resurssit kalateiden rakentamiseen ovat rajalliset, ne on kohdennettava kokonaisuuden kannalta hyödyllisimpiin kohteisiin. Priorisoinnin tärkeimpinä perusteina ovat: kalakantojen uhanalaisuus ja alkuperäisyys, poikastuotantopotentiaali ja sosioekonominen merkitys.*”

Koskienergia yhtyy edellä mainittujen viranomaisten näkemykseen asiassa ja esittää, että hankkeiden priorisointi ja resurssien kohdistaminen oikealla tavalla huomioitaisiin jatkossa viranomaisten toiminnassa.

12. Oikeudenkäyntikulut

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (hallintoprosessilaki) 95 §:n mukaan oikeudenkäynnin osapuoli on velvollinen korvaamaan toisen osapuolen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu itse vastaamaan oikeudenkäyntikuluistaan. Korvausvelvollisuuden kohtuullisuutta arvioitaessa voidaan lisäksi ottaa huomioon asian oikeudellinen epäselvyys, osapuolten toiminta ja asian merkitys asianosaiselle. Kuluvaatimuksen kohteena olevan viranomaisen toiminnan lainmukaisuuden ja huolimattomuuden asteella on merkitystä oikeudenkäyntikulujen korvaamisvelvoitetta harkittaessa.

Koskienergia vaatii, että ELY-keskus/Suomen valtio velvoitetaan korvaamaan täysimääräisesti luvan haltijan oikeudenkäyntikulut laillisine viivästyskorkoineen. Korvausvelvollisuutta puoltavana painavana seikkana tulee huomioda, että lupaviranomainen on tehnyt selvästi hallinto- ja vesilain vastaisen päätöksen edellä tässä kirjelmässä mainitulla tavalla.

Asiassa on esitetty luvan haltijalle lausuntopyyntö ilman, että viranomaisella on ollut tarkoitus ottaa annettua lausuntoa hallintolain edellyttämällä tavalla huomioon. ELY-keskus on - tekemällä hallintopakkohakemukset - katsonut, että Koskienergia on syyllistynyt lain tai lupamääräyksen vastaiseen toimintaan. Kalatalousviranomainen ei ole kuitenkaan yksilöinut mitään lain tai lupamääräyksen vastaista toimintaa hallintopakkohakemuksissaan. Kalatalousviranomainen ei ole myöskään väittänyt yhtiön syyllistyneen lain tai lupamääräyksen vastaiseen toimintaan. Koskienergia viittaa edellä mainittuun [REDACTED] lausuntoon, jossa todetaan, ettei yhtiö ole rikkonut kalatievelvoitetta.

Asian oikeudellisella epäselvyydellä on merkitystä oikeudenkäynnin osapuolten välisen korvausvelvollisuuden arvioinnissa. Jos asia on ollut aidosti tulkinnanvarainen tai muuten epäselvä, asiansa hävinneelläkin osapuolella on voinut olla oikeudenkäyntiin perusteltua aiheutta. Tämä olisi erityinen syy, joka voisi poistaa hävinneen osapuolen korvausvelvollisuuden tai alentaa sitä. Koskienergia toteaa, että tässä asiassa asian oikeuskysymys on lähtökohtaisesti selvä, eikä kohtuullistamiselle ole asiassa edellytyksiä.

Koskienergia toteaa, että viranomaisten pitää tuntea sekä aineellisoikeudelliset että menettelylliset säännökset viranpuolesta. Hallintopakkosäännösten virheellistä soveltamista voidaan pitää karkeana virheenä. Yhtiö katsoo, että kalatalousviranomaisen menettelyyn liittyvät olennaiset virheet ja puutteellisuudet ovat tarkoituksenhakuisia eivätkä ne ole tapahtuneet vahingossa.

Hallintotuomioistuimen tulee antaa ratkaisu oikeudenkäyntikuluista viimeistään pääasian käsittelyn yhteydessä. Jos asia palautetaan viranomaiselle, kysymys siihenastisista kuluista ratkaistaan asian palauttavassa tuomioistuimessa. Hallintoprosessilain 100 §:n mukaan oikeudenkäyntikulujen korvaukselle on vaadittaessa määrättävä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan siitä lähtien, kun kuukausi on kulunut päivästä, jona päätös on ollut oikeudenkäynnin osapuolten saatavissa.

Äänekoskella 23 päivänä joulukuuta 2024

KOSKIENERGIA OY

LAATI:

Koskienergia Oy:n asiamiehenä

LIITTEET:

- 1) Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston 13.12.2024 antama päätös numero 150/2024